

ארבל ריכך זייל

(מהישוב יובלים) בעזה
אל מול מצוק הארבל

בדרום אמריקה והביאה איתה אנבים ממצויפיציו, קוסקו והרי האנדים, אנבים שהונחו כאן על מצבתו של ארבל. כל הטיול היא חשבה לעצמה שבעצם ארבל היה צריך להיות שם ... גם רעי, אדווה וחברים נוספים שחזרו מאי שם בחו"ל, בחרו להביא לארבל אנבים ומזכרות.

קיבלנו את חפציו האישיים של ארבל וכן את נשקו האישי. אנחנו פותחים בהתרגשות את הארגזים, מסדרים את הדברים בחדרו ומוציאים להפתעתנו גם מתנה מיוחדת שהשאיר לנו ארבל - מחברת רישומים אישית בה כתב את מחשבותיו, התלבטותיו ורשמיו.

יום הזיכרון לחללי מערכות ישראל שוב השכול שלנו במרכז. טקס ביובלים ובבית הספר, הנצחת ארבל באתר הזיכרון של משגב ומשרד הביטחון, טקס זיכרון בבית העלמין במשגב ושוב נפגשים עם החברים על הדשא...

אלפי מבקרים פקדו את ביתנו במהלך ה'שבעה' והשנה. גילינו חברים חדשים, למדנו לשפוט את הסביבה במושגים שונים והיינו עדים לתופעות מרגשות, מחד, ומאכזבות, מאידך.

שמענו "קלישאות שכול" רבות ולמדנו על בשרנו כי אין איש דומה למשנהו וכי אין דרך אחת "נכונה" להתמודדות עם השכול.

למדנו להכיר מקרוב את קברניטי המדינה, את אלה המשתמשים בשכול לקידומם האישי, מחד, ואת אלו הנוגעים והתומכים מתוקף אישיותם, מאידך.

חווינו את טיפולם המסור והתומך של אנשי כוחות הביטחון ובעיקר של חטיבת גבעתי ונציג משרד הביטחון, מחד, אך נדהמנו והתאכזבנו מחוסר מקצועיותם של גורמים אחרים ממשרד הביטחון, מאידך.

נוכחנו כי ה"ביחד" המשפחתי שלנו מוכיח את עצמו ומסייע לכולנו להמשיך הלאה כפי שהיה רוצה ארבל.

התחלנו גם בהפקה של סרט תיעודי על ארבל, אנחנו בונים 2 אתרי הנצחה לזכרו "מצפה ארבל" אל מול הר הארבל ופינת זיכרון ושביל נוף ביובלים.

לזכרו של

שנה לנפילתו של ארבל ריכך
וחנוכת מצפור לזכרו

נכתב על-ידי משפחת ריכך לזכרו של ארבל ז"ל

מאות אנשים, בהם חברי ילדות וחבריו של ארבל ליחידה, מפקדים וחיילים מחטיבת גבעתי, אלוף פיקוד הדרום, יואב גלנט, סגן שר הביטחון מר מתן וילנאי, ח"כ איתן כבל, בני משפחה וחברים של משפחת ריכך, הגיעו לבית העלמין במשגב להתייחד עם זכרו של ארבל ביום השנה לנפילתו בקרב ברצועת עזה. הטקס התקיים ביום שלישי - כ"ו בתמוז תשס"ח (29.7.08)

במרץ השתחררו חבריו לצוות, רק ארבל שלנו לא הגיע לבקו"ם... החבריה משתפים אותנו בתכניותיהם - עבודה, טיול שחרור, פסיכומטרי, לימודים, שביל ישראל... אנחנו שומעים את החבריה באהבה רבה, נפרדים מכל אחד היוצא לטיול הגדול, אך הכאב עמוק... י באייר, 19 במאי, יום ההולדת של ארבל. כל כך רצינו לחגוג לו 22 ולדעת שהוא סיים בשלום את שירותו הצבאי... החברים מחליטים לארגן ביום זה טיול מים כפי שאהב ארבל. עינב מצטרפת... גידי עושה את שביל ישראל כפי שתכנן לעשות עם ארבל, עינב ומשה מצטרפים לקטע אותו עשו גידי וארבל טרם גיוסם לצבא...

מתן נוסע לדרום אמריקה ולוקח אתו דגל עם תמונתו של ארבל הוא רוצה שארבל יהיה אתו בטיול כפי שתכננו... סתיו, גילה ועידן מטיילים בהרי הטורוס בטורקיה. סתיו יוצא לשביל ישראל ועם שובו מגיע אלינו ומדבר על הכאב הגדול שהרגיש כשטייל במקומות הללו בלי ארבל... עכשיו הוא כבר עושה את דרך המשי אך הספיק לחנוך לפני כן את "עין בלה", פינת החמד שהרימו חבריו לשכבה של ארבל, חברי ילדות וחבריו לצוות. סבתא שרה חזרה מטיול ממושך

פרק חיים חדש, פרק שכל הורה, אח, אחות, סבים וחברים הגדלים במדינת ישראל, חושש ממנו. הפכנו לחלק ממשפחת השכול. היום, כ"ו בתמוז תשס"ח, 29 ביולי 2008, שנה אחרי. לעיתים אנחנו שואלים את עצמנו האם כבר באמת עברה שנה. לעיתים אנחנו שואלים, מזה, כבר עברה שנה? נדמה כי הוא פשוט נשאר בבסיס... כן, עברה כבר שנה. חגגנו את ראש השנה בלי ארבל, כך עברנו גם את יום כיפור, סוכות, פסח סדר שני שהחבריה מיובלים עושים כהרגלם בבית של שרון, אבל ארבל לא איתם...

את דבר המשפחה הקריאה יעל, אמו של ארבל, שתיארה באופן מצמרר מה עבר על המשפחה במהלך השנה:

"יום רביעי, כ"ה בתמוז, 11 ביולי 2007, 16.30 אחה"צ טלפון קצר מארבל, שואל מה העניינים, אומר שבשעות הקרובות לא יהיה זמין ושלא נדאג. הבנו, הוא יוצא לפעילות וכרגיל, הוא לא רוצה שנחפש אותו ושנדאג לו..."

יום חמישי, כ"ו בתמוז, 12 ביולי 2007, 03.00 לפנות בוקר. אני, יעל, מתעוררת מהשינה ביובלים, מורן מתעוררת משנתה בתל אביב. משהו מפריע לנו לישון... מסתובבות קצת וחוזרות לישון.

06.00 אני יוצאת לטיול בוקר עם גיננו, רואה בסביבה הקרובה חיילים, מונית ואת קצין הביטחון של יובלים.

נכנסת הביתה, אומרת לעינב שקרה משהו ושתלך להסתכל באינטרנט... דופקים בדלת, אנחנו פותחים בבהלה החיילים הגיעו אלינו. מתברר שאנחנו הכתובת שהם חיפשו...

הכול כבר ברור. שאלנו, קרה משהו לארבל? הוא נפצע או נהרג? והבשורה הקשה מכל נאמרה - ארבל נהרג בפעילות מבצעית בעזה בסביבות השעה 02.30 לפנות בוקר. פרטים מדויקים יותר ימסרו לכם בהמשך עם צאת הכוחות מעזה. כ"ו בתמוז, 12 ביולי 2007, התחלנו

זוכרים את ארבל רייך ז"ל

מציינים שנה לנפילתו בבית העלמין במשגב

חנוכת "מצפה ארבל"

קטע תופים בשם "געגוע" ואמר: "ארבל היה שייך לדור של תלמידים שאין יותר כמוהו. ארבל, אם אתה שומע אותנו, תדע שכולנו אוהבים אותך ומתגעגעים".

סגן אלוף גיא ביטון, מפקד הגדוד של ארבל בזמן המבצע בו נהרג: "איבדתי לוחם יקר. הכרתי אותו כמפקד שלא פחד להביע את דעתו בכל מצב. נער שגיוסו ליחידה קרבית סימן ציונות אמיתית, כזו שנשמרת גם במחיר סיכון אישי. בימי השבעה הכרתי דרך המשפחה גם צד אחר של ארבל: בחור צעיר שבכל הזדמנות לוקח את חבריו לטיולים בארץ. כשראייתו כיצד ההורים מובילים את הקמת המצפור, הבנתי ממי ירש את הנחישות והדבקות במשימה. המקום הזה מספר את סיפורו של ארבל, של חטיבת גבעתי ושל צה"ל כולו. כאן נוכל להסביר ללוחמים ולתלמידים למה אנחנו נאלצים לסכן את חיינו למען המדינה".

משה רייך, אביו של ארבל: "הקמנו את המצפה הזה כדי להנציח את ארבל, שהלך מאיתנו לפני שנה בדיוק. הוא אהב חופש, טבע וטיולים, על כן אין מקום מתאים יותר להנצחתו. מכאן נוכל לצפות על הנופים שאהב ולחזק את הערכים שהאמין בהם. אנחנו מבקשים להודות לתורמים, לכל מי שעזר ולצוות המסור של קק"ל, שללא עבודתו לא היינו מגיעים לרגע הזה".

בימים אלה מקימה המשפחה בסיוע קק"ל, מצפור נוסף ביובליים. כאן מתוכנן להיבנות מתחם נופי לביקורי קהל, שיכלול שבילים לטיולים ברגל ובאופניים, ופינות לשהייה ומנוחה מול הנוף. המצפורים יהוו פינות חמד ומקום מפגש ערכי לבני נוער, ילדים ומבוגרים.

יהי זכרו ברוך!

מילים אלו, שנכתבו על ידי אחד מחבריו של ארבל, בשיר לזכרו, נחקקו על סלע במצפור, והן מבטאות היטב את אהבתו של ארבל לטבע, לארץ ישראל, לאדמתה ולנופיה, ערכים עליהם חינך גם את חייליו, כפי שנכתב ביומנו האישי. שמו של ארבל ניתן לו על שם הר ארבל המשקיף אל נופי הכנרת ואין מתאים יותר מהמצפור הזה להנציח אותו ואת דרכו.

המצפור המרשים כולל שביל הליכה, שמקיף את פסגת הגבעה, ספסלי ישיבה לאורך הדרך וסלעים שעליהם חקוקים קורות חייו של ארבל ופרקים מיומנו האישי.

מאות אורחים השתתפו בטקס חנוכת המצפור: בני משפחה, מפקדיו בצה"ל, חברים מהפלוגה ומימיו בבית הספר, יו"ר עמית של קק"ל אברהם דובדבני ואישי ציבור, ביניהם סגן שר הביטחון, מתן וילנאי.

"הנצחה בצורת מצפור משמעות רבה לה – אתה צופה מלמעלה, במבט הציפור, ורואה את הפסיפס כולו. ובמדינה שלנו, כשמתבוננים בתמונה הרחבה, הסך הכול תמיד חיובי", אמר **אברהם דובדבני**, יו"ר עמית קק"ל.

סגן שר הביטחון, **מתן וילנאי**: "לא הכרתי את ארבל באופן אישי, אבל כשמתכילים על צוק הארבל מבינים מי הוא היה: צוק איתן ששולט בסביבתו, חלק מנוף הארץ הזה. במקום הזה מבינים את משמעות החיבור לארץ ישראל. הלוחמים הצעירים, שארבל היה אחד מהם, מייצגים את המשכיות שלנו בארצנו. בחייו ובמותו ייצג ארבל את אהבתנו לארץ הזאת ואת נכונותו להילחם על זכותנו לחיות כאן. המצפור הזה הוא מלאכת מחשבת, שמשמלת היטב את דרכו של ארבל ואת הערכים שהאמין בהם".

יוסי כהן, המורה למוזיקה של ארבל, ניגן

מתגעגעת כל כך מתגעגעת. ארבל, אין יום שאני לא חושבת עליך, אין שנייה שאני לא מתגעגעת אליך ואין רגע שכל מה שאני רוצה לעשות בו זה לחבק אותך, לא לדמיין אותך, לא להסתכל על תמונה שלך ולחייך, אלא באמת לחבק אותך.

ארבל, אח גיבור שלי, אני אף פעם לא אפסיק להיות אחות שלך, ואני אף פעם לא אפסיק להיות מאושרת על השנים המדהימות שהיו לי איתך, ואני תמיד אבל תמיד אהיה גאה שאני אחותך.

אני אסיים בשיר שאני שומעת הרבה השנה ואני יודעת שגם אתה האמנת לכל מילה בו:

"אין לי ארץ אחרת
גם אם אדמתי בוערת
רק מילה בעברית חודרת
אל עורקיי, אל נשמתי
בגוף כל כך כואב
ובלב, בלב רעב
כאן הוא ביתי"

...

במסגרת הטקס הושמעו גם 2 שירים מרגשים שנכתבו ע"י חבריו של ארבל, אילן פליישמן (לוטס) וינון בר שירה (רקפת), קטעי קריאה מפי חבריו של ארבל ודברים שנשא מג"ד יחידת הסיור של גבעתי. עם סיום טקס האזכרה בבית העלמין, התקיים על יד קיבוץ רביד טקס מרגש בו נחנך מצפור לזכרו של ארבל – "**מצפה ארבל**".

"מצפה ארבל" שהוקם על ידי משפחת רייך, קרוביה וחבריה, בסיוע קק"ל, נמצא בנקודת תצפית מרהיבה המשקיפה על הכנרת ועל מצוק הארבל.

"בעיניך השתקפות של שמיים וים והרוח שולחת אותך לאין סוף וככה אהבת את הטבע ועכשיו אתה כבר חלק מהנוף".

"ועכשיו אתה כבר חלק מהנוף" - משפחת רייך, מפקדים וחברים בחנוכת "מצפה ארבל"

סגן שר הביטחון, מתן וילנאי, נושא דברים בחנוכת "מצפה ארבל"

המצפור שהוקם לזכרו של ארבל ז"ל. צופה לארבל ולינרת.

בלי, אתה יודע שחברייך, גם מהצוות וגם מהבית, הפכו להיות חלק מהמשפחה שלנו השנה?
אתה יודע שהחבריה שלך ממשגב ומהצוות כל כך אוהבים אותך שהם הקימו לזכרך במו ידיהם מקום מדהים שנקרא "עין בלה"?

אני יודעת שאתה יודע, שאתה מסתכל עלינו מלמעלה, שומר עלינו, גאה בנו. בלי, שנה אני מנסה להבין, מנסה לחיות בלי לראות אותך, בלי לשמוע את קולך. אני יודעת ומרגישה שאתה תמיד איתי ותמיד תהיה, שומר עלי כמו תמיד רק שהפעם אני לא יכולה לראות אותך, ואני

מתגעגעת לאיך שתמיד היינו יושבים ומעשנים יחד סגריה לפני שאני נוסעת ושתמיד היית מתעצבן עלי שהייתי מדליקה ישר עוד אחת...
ארבל, אח גיבור שלי, כל כך אהבת את המדינה וכל כך היית גאה להיות חייל ומפקד ביה"ס גבעתי.

כל כך האמנת בצבא. הצבא היה שיא שאיפותיך, הגשמת חלום, כל חיך חיכית לצבא, חלמת להילחם בשביל המדינה שכל כך אהבת, והנה, נלחמת, והקרבת את חיך למען המדינה.
ארבל, אני יודעת שאיפה שאתה נמצא אתה מאושר, אתה גאה כי אתה גיבור.

חבריו של ארבל הקימו אף הם 2 אתרי הנצחה לזכרו - חלקת ארבל שהיא חלקת מנגו שניטעה אל מול הארבל ע"י חבריו מקיבוץ מורן ו"עין בלה". פינת חמד ובריכה הנמצאות בסמוך ליעד.

ארבל גם הונצח ע"י חבריו של משה למילואים, באנדרטת הבנים של גדוד 66, בגבעת התחמושת.

אנחנו עסוקים בגיוס משאבים, בתכנון ובביצוע הפרויקטים וזה עוזר לנו להמשיך הלאה.

חזרנו לעבודה וכביכול גם לשגרה, אך שום דבר לא חזר ולא יחזור להיות כפי שהיה.

כן, זו הייתה השנה שעברנו.

כ"ז בתמוז, 29 ביולי 2008, עברה כבר שנה ואנחנו עדיין מתקשים לעכל את שאירע...

אוהבים, כואבים ומתגעגעים - אמא, אבא, מורן, עינב וסבתא שרה".

...

בהמשך הטקס, אף עין לא נשארה יבשה לשמע דבריה האישיים של עינב, אחותו של ארבל שהקריאה:

"אתה יודע אח שלי שהשמש תזרח מחר שמחר יהיה אור ושקיעה ירח ופריחה אתה שומע חבר יקר את ציון הציפורים אתה מרגיש איך הלב שלי נשבר לרסיסים כתב לך צילוי חברך.

ארבל, אח גיבור שלי, זה שנה מהיום הנורא הזה.

שנה מהלילה שבו הלכתי לישון והתעוררתי לחיים חדשים - חיים בלעדיך.

שנה מהלילה שבו הלכתי לישון מאושרת ושמחה, וקמתי להלם.

שנה מהיום שראיתי מהחלונות הקטנים של הדלת מדים ירוקים.

שנה מהיום שבו פתחתי להם את הדלת וידעתי שהכול הולך להשתנות.

שנה מהרגע שקראתי לאבא ואמא למטה שיש חיילים בדלת.

שנה מאז שנהרגת.

ארבל, אח מושלם שלי, דמות ההערצה שלי, הגאווה הכי גדולה שלי, אני מתגעגעת אליך כל כך,

אני מתגעגעת לחיבוק שלך, לריח שלך, לצחוק המתגלגל שלך, לעיניים שלך, להרגשה שהייתה לי בבטן כל פעם שרק הייתי רואה אותך, להרגשה שהפכה לכאב, לכאב כל כך חזק בבטן.

ארבל, אף פעם לא הסתרתי זאת ממך, תמיד הייתי האחות של ארבל, תמיד הייתי מדברת עליך, ותמיד הייתי גאה שנולדתי להיות אחותך.

ארבל, אני מתגעגעת לשיחות שלנו, כשהיינו יושבים במרפסת והיית מספר לי מה אתה עושה בצבא ואומר לי לא לספר למורני בשביל שהיא לא תדאג. אני מתגעגעת לטיפורים שלך על הצוות, על החברים מהבית, על הרכילות, אני